

Ulven og saueskinnet på Borgås

Av Kjell Undrum og Erling Sæther

Mange vil huske Myrseter som et vakkert turmål ved Hungervannet. Bygdekunstneren som ble kalt Ture Murehølet, bodde her med sin familie ved forrige århundreskifte. I 1904 får han sønnen Erling som hadde sterk tilknytning til stedet gjennom sitt lange liv inntil han døde i 2004.

I perioden like før og under krigen var en ikke plaget av ulv på disse kanter. Det er først rundt 1950-tallet spørsmålet blir aktuelt i nyere tid. Erling Sæther var en pennefører kar. Den 30. november 1999 har han et innlegg i Indre Smaalenenes Avis hvor han gjengir noen historier som han husker fra tidligere tider.

Det eneste jeg kan vite å ha felles med Erling Sæther må være at vi begge i sin tid kjente en kar som ble kalt furér Myhre. Fornavnet var Anton og furér skal ha vært en militær grad mellom sersjant og fenrik. Han bodde på det Myrås hvor Hærland skistadion er etablert i dag. Han hadde sikkert militære tanker i hodet da han snekra opp et lite skilderhus oppe ved veien, hvor han kunne stå attunder når han venta på rutebilen. Antons sønn, Oskar, bodde hjemme hos faren en periode på slutten av okkupasjonstiden. Myrseter vil også huskes som mottaksplass for hjemmefrontens flybårne forsyninger. Ennå kan huskes tung flydur lavt over tretoppene i mørke vinternetter.

Men her skal det fortelles om ulv. Vi lar Erling Sæther fortelle sin historie

ordrett. I etterkant vil det komme inn noen kommentarer.

Gamle ulvehistorier

Ulven var i gammel tid bygdefolkets fiende nummer én, og det later til at den igjen skal bli det. Jeg husker fra 1917 at «Indre» hadde et intervju med den 94 år gamle Johanne Tørbråten fra Hærland. Hun hadde ulvetida i frisk erindring. I den tida måtte buskapen ha følge med voksne gjeter. Det var gjerne to-tre gårder om en gjeter. På småplassene ble det sendt med en gutt eller jentunge. Og det hendte at de kunne komme gråtende hjem og fortelle at tassen hadde tatt den og den av dyra.

På Vølen i Trøgstad kom ei ku hjem med avrevet jur og tarmer på slep. Det samme hendte på Holta i Rødenes. Det var gjerne juret som var delikatessen. På en i dag nedgrodd plass i vestkanten av Borgåsen i Hærland, som het Guliksholtet, tok ulven en hund. – Om det heller hadde vært kua, sa kona på plassen. To dager etter tok ulven kua, og da hadde hun verken ku eller hund. Straks etter tok ulven ei kvige ved Hakatjern. Den tilhørte en Anders som bodde på det som i dag heter Åsland.

På plassen Borgås satt en jentunge på åtte år og gjette en regnværdsdag. Hun hadde et saueskinn over hodet. Før hun visste av det ble skinnet revet av henne, og en ulv dro av gårde med det. Den åtte år gamle jenta ble

forresten farmor til gamlefurér Anton Myhre, født 1858.

På Tågetorp i Rødenes tok ulven ei merr. Ulven hugg tak i svangen og det ble ei stor revne så tarmene veltet ut. Ulven løp av gårde med en tarm, det var alt den fikk av hesten. En tid etter tok ulven en folunge på gården Pytterud. På Taraldrud omkom det en hund som var ute på gårdsplassen om kvelden. En ulv kom og hunden prøvde å komme inn, men porten var stengt, og han gikk på hodet i porten og knekte nakken.

Gamle furér Myhre fortalte meg: – Det var en varm sommerdag at kona på nedre Grav i Rødenes hadde satt vogga med en reivunge i, ute i svalgangen. Mens hun drev på kjøkkenet fikk hun høre et leven ute i svalgangen. Da hun lukket opp døra sto en ulv ved vugga og katten i huset lå ved hodet på ungen og fresa mot ulven. Trolig hadde ulven jaget inn katten.

Min far hadde en tante som drev med flatbrødsteking på gårdene. Etter endt arbeidsdag måtte hun gå over et

skauholt for å komme hjem. En dag hadde hun en nærgående ulv etter seg. Hun turde ikke vende den ryggen, men gikk baklengs og hamret med kjevle og bakstefjøl. På den måten greide hun å holde ulven på avstand.

Det var så langt tilbake som i 1909 at min far gjestet gamle August Haukenes på Rømskogen. Han var en stor jeger og skogsmann. Han fortalte en ulvehistorie som ennå lever på folkemunn. Sundmannen der borte hadde en halvoksen sønn som var dyktig til å gå på den tids stokkskøyter. Han var en dag ute og trente. Kommet over mot Haukeneslandet, kom det fire ulver ut av skauen og satte etter gutten. Gutten gikk rundt i ring og manøvrerte unna etter hvert. Det var glatt fin is. For hver gang gutten svingte unna ulvene skled de bortover isen. På Haukenes så de at gutten var i livsfare, og de fløy nedover og hoia.

Ulvene var så nær at de hugg etter gutten, så nå var det kritisk.

Nå hendte det som kunne blitt det skjebnesvangre. Idet han hoppet over en ulv, ble det så stor belastning på den ene skøyta at den røk, og han hoppet på bare den ene. Men nå var Haukenesfolka kommet så nærme at ulvene ble skremt og forsvant. Det som reddet gutten var at han greide å holde seg på beina til hjelpen kom. Hadde han gått over ende hadde ulvene vært over ham med det samme.

Denne beretningen er en sannferdig hendelse som ikke har gått i glemmeboken. Jeg snakket med en rømsjing forleden, og han kunne bekrefte at hendelsen ennå er på folkemunn, og er blåst til liv igjen på grunn av ulvesituasjonen.

Erling Sæther

Hva Anton Myhre forteller om sine familieforhold stemmer overens med hva vi ellers har hørt fra pålitelig hold. Det fortelles at småjenta under saueskinnet skal ha vært en tante av søstrene Karoline og Hansine. En bror av søstrene ble kjent som Karl Bøkelstad.

Søstrene ble gift med to brødre som begge hadde tilknytning til Haugerud, ettersom de var sønner av Andreas Hansen som var kommet til Haugerud fra Skullerud i Høland. Hansine ble gift med Hans og Karoline med Olai.

Begge familiene ble tallrike og det er kjent at begge familiene bodde samtidig på Haugerud en periode før 1910. Naturlig nok er det her blitt en stor etterslekt.

Avstanden til småjenta under saueskinnet er stor, og relasjonen tynn, men trådene er mange.

